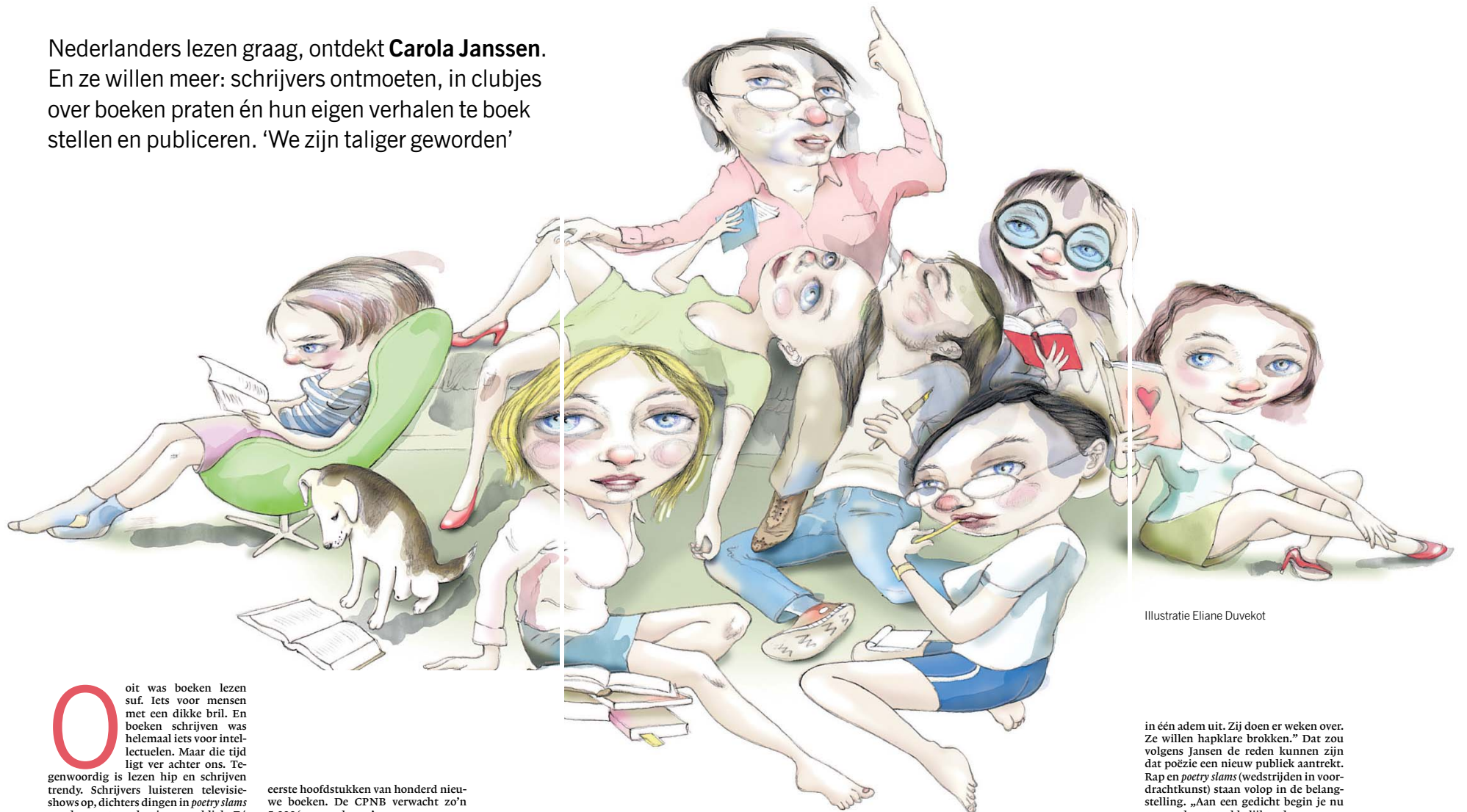

Leve de lettergekte: het boek is terug

Nederlanders lezen graag, ontdekt **Carola Janssen**. En ze willen meer: schrijvers ontmoeten, in clubjes over boeken praten én hun eigen verhalen te boek stellen en publiceren. 'We zijn taliger geworden'

Illustratie Eliane Duvekot

Ooit was boeken lezen suf. Iets voor mensen met een dikke bril. En boeken schrijven was helemaal iets voor intellectuelen. Maar die tijd ligt ver achter ons. Tegenwoordig is lezen hip en schrijven trendy. Schrijvers luisteren televisieshows op, dichters dingen in *poetry slams* om de gunst van het jonge publiek. Zó populair is literatuur, dat er zelfs een markt voor boekenglossies is. Op internet is er keuze te over in schrijfcommunities en boekenclubs. Het wemelt van de schrijversavonden, poëzienachten en leesfeesten.

Nieuw onder de festivals is Manuscripta, dat aanstaande zondag en maandag plaatsvindt op het Westergasfabriekterrein in Amsterdam. Manuscripta is georganiseerd door de stichting Collectieve Propaganda voor het Nederlandse Boek (CPNB), de club van de boekenweek, de Gouden Griffels en de Week van het Spannende Boek. Het moet het ultieme boekenfeest worden, waar Nederlandse uitgeverij hun plannen voor het nieuwe seizoen presenteren. Eerder deden ze dat al op EERSTE DRUKte/Vers voor de Pers, maar dat was uitsluitend bedoeld voor professionals: boekhandelaars, uitgeverij en recensenten. Op Manuscripta is op zondag ook het publiek welkom. Meer dan honderd auteurs en honderdvijftien Nederlandse uitgeverij geven er op zeven podia acte de présence met voordrachten, interviews en proeverijen. In drie zalen worden films vertoond. En, hebben hebben, voor iedere bezoeker is er een boek, zo dik als een telefoongids, met daarin

eerste hoofdstukken van honderd nieuwe boeken. De CPNB verwacht zo'n 5.000 'gewone lezers'.

Zij bestookten het CPNB al een paar jaar met verzoeken om te mogen komen, vertelt Henk Kraima, directeur van de CPNB. „Organisatorisch waren we daar eerder nog niet aan toe. Nu was de tijd rijp voor een echt feest voor iedereen die enthousiast is over boeken.”

VAKANTIETIJD IS LEESTIJD

Alle nerveuze berichten over ontleding ten spijt, lezen Nederlanders steeds meer. Of in elk geval kópen ze meer boeken. Sinds de jaren tachtig stijgt de boekenverkoop gestaag, de afgelopen vijf jaar zelfs met meer dan twintig procent, zo melden boekhandelaars. Een verklaring daarvoor kan zijn dat we meer vakantie hebben en dat is nog altijd het moment voor een goed boek, zegt Henk Kraima. „En sinds de jaren zeventig is er de forens. Die zit twee keer per dag een half uur in de trein. Daar kan geen leesbevorderingscampagne tegenop.” Nog een verandering is de opkomst van het spannende boek, dat nu net zo populair is als literatuur, zegt Kraima. „Vroeger waren thrillers iets voor morsige mannetjes. Nu leest jong en oud, hoog en laag opgeleid Dan Brown, Saskia Noord of John Grisham. En niemand geneert zich er meer voor.”

Jeroen Jansen, hoofdredacteur van de leesglossy *Boek* (4.500 abonnees) denkt dat lezen hipper is geworden omdat de literatuur zelf van karakter is veranderd. „Tot in de jaren negentig was literatuur zware kost over oorlog, geloof en de dood. Schrijvers van nu snijden the-

schrijven, bleek uit onderzoek (Kraima: „God bewaar me!”) en veel mensen voegen de daad nu bij het woord. Het resultaat bieden ze te koop aan via een van de ca. twintig nieuwe publishing-on-demand-uitgeverijjes, die alles drukken waar vraag naar is.

den binnen de kortste keren 5.000 exemplaren verkocht.”

Ook Kraima ziet dat er meer geschreven wordt dan ooit. Hij wil geen psychologie van de koude grond bedrijven, zegt hij, maar hij denkt dat de grote schrijflust te maken heeft met het feit dat mensen uitdrukking willen geven aan hun individuele emoties. „Overal is aandacht voor het persoonlijke verhaal. In de kranten net zo goed als op tv. Daarnaast zijn mensen tegenwoordig gemiddeld hoger opgeleid en zijn ze door de opkomst van het internet sinds 2000 gewend om meer met tekst om te gaan, zowel wat lezen als schrijven betreft. We zijn veel taliger geworden.”

CONCURRENTIE VAN INTERNET

Maar er zijn ook sombere geluiden. Hoofdredacteur Jeroen Jansen: „Voor lezen moet je de tijd nemen en de concurrentie van snellere zaken als computerspelletjes en internet is groot. Ik klink als een oude man, maar jongeren lezen heel anders. Ik lees een goed boek

'Schrijvers van nu snijden thema's aan waar je je makkelijker mee identificeert'

ma's aan waar je je makkelijker mee identificeert. Bovendien zijn de schrijvers zelf veranderd. Ze weten hoe ze zichzelf moeten verkopen; het zijn tv-personalities geworden die overal een mening over hebben.”

En terwijl literatuur steeds hipper wordt, gaan ook steeds meer mensen zelf schrijven. Naar schatting zijn er 600.000 weblogs in Nederland. Eén miljoen mensen zouden een boek willen

Louis Stiller, hoofdredacteur van *Schrijven Magazine* (4.000 abonnees) en de bijbehorende site Schrijven Online, zoekt de verklaring voor al dat geschrijf in de intrinsieke behoefte van de mens om zich te manifesteren op de wereld, om iets achter te laten. „Je kunt nu ook schrijven over kleine onderwerpen waar grote uitgeverijen geen brood in zien. Een voorbeeld? Van de gebundelde columns van een brandweervrouw wer-

in één adem uit. Zij doen er werken over. Ze willen hapklare brokken.” Dat zou volgens Jansen de reden kunnen zijn dat poëzie een nieuw publiek aantrekt. Rap en *poetry slams* (wedstrijden in voordrachtkunst) staan volop in de belangstelling. „Aan een gedicht begin je nu eenmaal wat makkelijker dan aan een roman.”

Louis Stiller van *Schrijven Magazine* constateert: „Literatuur is uit haar ivooren toren gekomen. Het is op elke straathoek te zien en helemaal gedemocratiseerd. De macht van de traditionele instituten brokkelt af. Critici in kranten en tijdschriften en literaire jury's hebben niets op met populaire fictie als die van Heleen van Royen, maar de lezer trekt zich daar niets van aan.” Daarnaast zet het succes van schrijvers als Van Royen mensen aan tot schrijven, meent hij. „Als het verhaal over een eenvoudige huisvrouw uit Almere zo goed verkoopt, waarom zouden zij dan niet een streekroman schrijven die in hun woonplaats speelt, of een kinderboek voor hun eigen kinderen? Iedereen kan een ster worden.”

Voor het programma van Manuscripta, zie www.manuscripta.nl. Voor wie zelf de pen ter hand wil nemen start zaterdag 8 september de Week van het Schrijven, met proeflessen, schrijfwandelingen, open podia en andere activiteiten rond creatief-literair schrijven. De week is een initiatief van Schrijven Magazine en Schrijven Online. Zie ook www.schrijvenonline.org/weekvanhetschrijven.

DE ORGANISATOR

Margot Leeninga, gepensioneerd ambtenaar, organiseert sinds 1999 Schrijvers in Schiebroek. Literatuur leeft in haar wijk, zegt ze. „Dat merk je bijvoorbeeld aan de vele leesclubs hier. Voor Schrijvers in Schiebroek liet ik de eerste drie jaar nog affiches drukken, maar dat is niet meer nodig. Een mailing aan de vaste bezoekers is voldoende.” Twee keer per jaar stroomt wijkgebouw de Castagnet in Rotterdam vol voor een ontmoeting met een schrijver: Arthur Japin, Yvonne Keuls, Adriaan van Dis. Een echte verklaring voor het succes heeft Leeninga niet, maar: „Een avond bij ons is als een ontmoeting in een warme, volle huiskamer. Een cadeautje.”

Margot Leeninga Foto Bas Czerwinski

DE SCHRIJVER

Dit najaar verschijnt de derde misdaadroman van Diana van Bezouwen (37, projectleider bij Fortis). Reguliere uitgeverijen wezen haar eerstelijns met standaardbriefjes van de hand. De Bruna-actie 'Geef je eigen boek uit' van vorige zomer bleek de oplossing. Van Bezouwen investeerde 1.000 euro, Bruna maakte met uitgeverij Gopher een echt boek van haar manuscript. „Ik kreeg 40 exemplaren om in de winkel te leggen. 80 procent van de opbrengst ging naar mij.” Van Bezouwen's boeken zijn nu te koop via internetboekhandels; als iemand een titel bestelt, wordt hij gedrukt. „In een half jaar waren dat er meer dan 500”, vertelt ze enthousiast. „Mijn eerste boek schreef ik min of meer voor de grap, maar nu moeten die verhalen mijn hoofd uit. Verslaving!”

Diana van Bezouwen Foto Bas Czerwinski

DE DICHTER

Casper Fioole (32) is dichter. Zijn poëzie is nog niet gebundeld, maar wel geregeld te beluisteren tijdens *poetry slams*: dynamische voordrachtswedstrijden in cafés. Zes tot acht dichters dragen voor uit eigen werk en het publiek en een jury bepalen wie er door mag naar de volgende rondes. Dat de diepere betekenis van zijn teksten daarbij verloren gaat, stoort hem niet. „Die eerste laag moet je in een steer brengen. De grootste kick is als mensen hun ogen dicht doen en zich laten meeslepen op het ritme van de woorden.” Dichten is een hobby voor de psychiatisch verpleegkundige. „Van poëzie leven lukt niemand. Voor mij is het een manier van leven, een kijk op de wereld die ik niet meer zou kunnen missen. Als poëzie niet bestond, zou ik het uitvinden.”

Casper Fioole Foto Maarten Hartman

DE LEZER

Xavier de Baar (48) leest elke dag: „Hele stapels boeken liggen er hier.” Romans voor de leesclub waar hij met zijn vrouw inzit, boeken over management voor zijn werk als bedrijfsseconoom, geschiedenisboeken. Maar lezen is niet het enige. De Baar houdt ook van boekbewerkingen in de bioscoop en op het toneel: van *The Lord of the Rings* tot *Een schitterend gebrek* door gezelschap De Tijd. En hij bezoekt lezingen en voordrachten: Mannon Uphoff, historicus Jan van Aken, Yvonne Kroonenburg. „Het prikkelt mijn creativiteit”, zegt hij. „In mijn werk wordt van me verwacht dat ik nieuwe dingen verzin. Literatuur in elke vorm helpt me om buiten de geboonde kaders te denken.”

Xavier de Baar Foto Vincent van den Hoogen